

2. แผนการสอนรายคาบ

หมายถึง การวางแผนการสอนในแต่ละวันและแต่ละคาบตามตารางเรียน และมักนิยมเรียกแผนการสอนรายคาบนี้ว่า บันทึกเตรียมการสอนหรือบันทึกการสอน การทำบันทึกเตรียมการสอนนี้มีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับครูผู้ได้กล่าวมาแล้ว ปัจจุบันนี้โรงเรียนต่าง ๆ ได้ถือปฏิบัติว่าครูทุกคนจะต้องทำบันทึกการสอนทุกครั้งและทุกคาบการสอน เพราะเป็นภาระหน้าที่และเป็นผลงานทางการสอน

การเขียนบันทึกการสอนสำหรับครูประจำการก็อาจจะบันทึกสั้น ๆ ได้ แต่ถ้าเป็นนิสิตหรือนักศึกษาฝึกสอนหรือครูใหม่ ๆ จะต้องเขียนอย่างละเอียด เพราะเท่ากับเป็นการเตรียมตัวโดยมีการบันทึกว่าจะต้องสอนอะไร จะสอนทำไม จะสอนอย่างไร และจะประเมินผลอย่างไร อย่างละเอียดในแต่ละคาบของการสอน ทั้งนี้เพราะจะต้องเน้นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ จุดสำคัญของเนื้อหา กิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ การวัดและประเมินผล การสอนไว้อย่างละเอียดและชัดเจน

รูปแบบการทำบันทึกเตรียมการสอนระยะสั้นนี้ เนื่องจากเป็นบันทึกประจำวันของการสอนแต่ละคาบ ผู้สอนอาจทำเป็นตารางในแนวตามขวางหรือเป็นหัวข้อเรียงไปตามความยาวของกระดาษก็ได้ แต่ที่นิยมใช้กันมักเป็นการเขียนในรูปตาราง เพราะอ่านได้สะดวก สามารถเปรียบเทียบจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหา กิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ การวัดและการประเมินผล ได้ว่าสอดคล้องกันหรือไม่

องค์ประกอบของบันทึกเตรียมการสอนที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

2.1 **ข้อความเบื้องต้น** จะมีข้อความที่ระบุชื่อวิชา สัปดาห์ที่ ครั้งที่ เรื่องที่จะสอน ชั้น วัน เดือน ปี เวลาที่จะใช้สอน

2.2 **จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือจุดประสงค์การเรียนรู้** เป็นข้อความที่ระบุพฤติกรรมที่ผู้สอนมุ่งหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเมื่อเรียนจบบทเรียนนี้แล้ว ดังนั้น ควรจะเขียนให้ครบทั้งเงื่อนไข พฤติกรรมที่คาดหวัง และเกณฑ์เพื่อกำหนดระดับพฤติกรรมของบทเรียนนั้น ๆ

2.3 **เนื้อหาวิชา** ควรเขียนให้ละเอียดว่าต้องการจะสอนเรื่องอะไร หรือถ้าสามารถกำหนดเป็นข้อ ๆ ไว้อย่างดี พร้อมทั้งระบุสาระสำคัญของหัวข้อนั้น ๆ ไว้อย่างพอสรุปเป็นมโนคติที่สำคัญ ๆ แต่ไม่ควรเขียนเป็นรูปของกิจกรรมการเรียนการสอน

2.4 กิจกรรมการเรียนการสอน หัวข้อนี้มีความสำคัญอย่างมาก ก่อนที่จะเขียนลงไป ผู้สอนจะต้องเลือกวิธีสอน เลือกสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา และจัดลำดับขั้นตอนการสอนให้ดี การเขียนกิจกรรมอาจเขียนได้ 2 แบบ คือ

2.4.1 เขียนกิจกรรมที่มีตัวอย่างคำถามของครูประกอบไว้ และมีข้อความที่คาดหวังคำตอบของนักเรียนใส่วงเล็บไว้ อันนี้เหมาะสำหรับนิสิตนักศึกษาฝึกสอนและครูใหม่ ๆ

2.4.2 เขียนกิจกรรมแบบเรียงเป็นข้อ ๆ ตามลำดับขั้นการสอนและตามลำดับของเนื้อหา เช่น อาจมีการสอน 2 หัวข้อใน 2 คาบเวลาติดต่อกัน โดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ มักพบเสมอ ๆ ดังนั้น เมื่อเปลี่ยนกิจกรรมก็ให้เริ่มหัวข้อใหม่ แล้ววงเล็บไว้ด้วยว่าเป็นของเนื้อหาข้อใด

การที่ให้มีการเขียนกิจกรรมในข้อ 2.4.1 และ 2.4.2 นี้ หมายความว่าครูจะแสดงการสอนอย่างไร นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมอย่างไร จะต้องเขียนให้ชัดเจนและเรียงลำดับให้ดี เมื่อเปลี่ยนกิจกรรมครั้งหนึ่งก็ควรเปลี่ยนหัวข้อใหม่ อย่าใส่หัวข้อเรียงลงไปมากเกินไป เมื่อสรุปได้ตอนหนึ่งจึงเปลี่ยนหัวข้อใหม่

การเขียนกิจกรรมนั้นจะแบ่งออกเป็น 3 ตอนให้ชัดเจน คือ

ก. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ครูผู้สอนจะต้องเลือกให้เหมาะสมและไม่ใช้เวลานานเกินไป หรือพูดยืดเยื้อมากเกินไป การเลือกวิธีนำเข้าสู่บทเรียนตามเนื้อหาอาจใช้การสนทนา การเล่าเรื่อง การใช้คำถาม การใช้อุปกรณ์ การทาบปัญหา ฯลฯ (ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 เรื่องการนำเข้าสู่บทเรียนและการสรุปสัมพันธ์อย่างละเอียดแล้ว)

ข. ชี้นสอนและทำการทดลอง วิชาวิทยาศาสตร์ได้เน้นในการทำการทดลอง ครูอาจแสดงรูปการทดลองไว้ด้วยก็ดี ดังนั้น จะต้องเขียนกิจกรรมโดยละเอียดเรียงลำดับขั้นให้ดี ทั้งในด้านเนื้อหา การทดลอง การรายงานผลการทดลอง นั่นคือ ครูจะแสดงวิธีสอนเนื้อหาหรือบทเรียนนั้น ๆ อย่างไรบ้าง จะต้องคำนึงว่าจะต้องฝึกให้นักเรียนได้รับการฝึกทักษะการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์ และมีความสามารถนำความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนการปลูกฝังเจตคติทางวิทยาศาสตร์ให้แก่นักเรียนไปด้วย

ค. ชี้นสรุป หมายความว่า เป็นการสรุปเนื้อหาที่ได้เรียนในบทเรียนนั้น นักเรียนได้รับความรู้อะไรบ้าง เช่น กฎ สูตร นิยาม ฯลฯ วิธีการสรุปก็มีหลายวิธี เช่น อภิปรายถาม-ตอบ ใช้แผนภูมิ ฯลฯ เพื่อทบทวนหรือเน้นประเด็นสำคัญในเนื้อหาของบทเรียนวิชานั้น ๆ

อีกครั้งหนึ่ง จะสรุปโดยวิธีใดก็ตาม จะต้องเลือกให้เหมาะสม ใช้เวลาน้อยที่สุด และเมื่อสรุปแล้วอาจให้ทำโจทย์พิเศษท้ายชั่วโมงต่อไป (วิชาวิทยาศาสตร์บางบทมีการคิดคำนวณ)

2.5 **สื่อการเรียนการสอน** หมายถึง ตำรา เอกสารอ่านประกอบ วัสดุโสตทัศนูปกรณ์ เครื่องมือทดลอง แผนภูมิ ฯลฯ จะต้องเขียนลงไปให้ชัดเจนว่ามีอะไรบ้าง และควรจัดลำดับไว้ว่าจะทำอะไรก่อน—หลัง เพื่อจะได้ไม่สับสน และจะได้เป็นไปตามลำดับเนื้อหาของบทเรียนด้วย

2.6 **การวัดและประเมินผล** ในหัวข้อนี้ผู้สอนจะทำการวัดและประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไรในการวัด จะต้องระบุให้ชัดเจนพร้อมทั้งรายละเอียด เช่น แบบทดสอบหลังจบบทเรียนจำนวนกี่ข้อ อะไรบ้าง ถ้าไม่สามารถเขียนลงในช่องนี้ได้ก็ให้เขียนแยกต่างหาก แล้วเย็บติดไว้ในบันทึกการสอนของคาบนั้น นอกจากนี้ จะต้องมีการวัดผลจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะที่ทำการสอน ดังนั้น เมื่อสอนจบแต่ละคาบแล้ว ควรควรประเมินผลทันที และควรประเมินผลอีกครั้งในกรณีที่ให้แบบฝึกหัดเป็นการบ้าน

2.7 **หมายเหตุ** โดยทั่วไปจะเว้นว่างไว้เพื่อใช้ในกรณีที่ผู้สอนต้องการบันทึกเหตุการณ์อื่น ๆ เพิ่มเติมจากที่ได้กล่าวมาแล้ว รวมทั้งตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการสอนของผู้สอนหรืองานมอบหมายไว้ด้วย

ตัวอย่างที่จะเสนอต่อไปนี้เป็นเพียงแนวทางในการฝึกทักษะการเขียนบันทึกเตรียมการสอน ชื่อเรื่อง และเนื้อหาสาระได้นำมาจากบทเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในปัจจุบัน ข้อความต่าง ๆ ที่เขียนไว้ในตัวอย่างบันทึกเตรียมการสอนนี้ นิสิตนักศึกษาหรือครูอาจดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์จริงได้

เพื่อให้ นิสิตนักศึกษามองเห็นภาพรูปแบบของบันทึกเตรียมการสอนชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้นำเสนอไว้ทั้งรูปแบบเขียนเป็นหัวข้อเรียงกันไป และเขียนลงในตารางในแนวนอนทั้ง 2 แบบ แต่แยกเรื่องและชั้นที่ใช้สอนต่างกัน ในการออกฝึกสอน นิสิตนักศึกษาไม่ควรคัดลอกข้อความในตัวอย่างบันทึกการสอนนี้ทั้งหมด เพราะอาจไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในชั้นเรียนในระยะนั้น ๆ

คัดบางส่วนจากชุดการเรียนการสอนสำหรับครูวิทยาศาสตร์เล่ม 3 จัดทำโดย คณะอนุกรรมการพัฒนาการสอนและผลิตวัสดุอุปกรณ์การสอนวิทยาศาสตร์ ทบวงมหาวิทยาลัย, 2525 (เฉพาะตัวอย่างที่ 1)

ตัวอย่างที่ 1

บันทึกเตรียมการสอน สัปดาห์ที่ 4 ครั้งที่ 16

วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องการเปลี่ยนแปลงพลังงานกลเป็นพลังงานความร้อน

ชั้น ม. 2/1 วันที่ 25 ตุลาคม 2528 เวลา 9.00–10.50 น.

ชั้น ม. 2/3 วันที่ 25 ตุลาคม 2528 เวลา 13.00–14.40 น.

1. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อเรียนจบบทเรียนนี้แล้วผู้เรียนจะสามารถ

- 1.1 บอกขั้นตอนการทดลองการวัดค่าพลังงานกลในรูปของพลังงานความร้อนได้
- 1.2 บอกได้ว่าพลังงานกลเปลี่ยนรูปเป็นพลังงานความร้อนได้
- 1.3 บอกได้ว่าพลังงานความร้อนที่วัดได้จากการเปลี่ยนรูปมาจากพลังงานกลมีการสูญเสียไปส่วนหนึ่ง
- 1.4 วัดพลังงานกลในรูปของพลังงานความร้อน

2. เนื้อหา

- 2.1 พลังงานกลเปลี่ยนรูปมาเป็นพลังงานความร้อน
- 2.2 การวัดพลังงานกลทำได้โดยเปลี่ยนพลังงานกลเป็นพลังงานความร้อน แล้ววัดพลังงานความร้อนที่เกิดโดยวิธีถ่ายเทความร้อนให้น้ำ แล้วคำนวณพลังงานความร้อนจากความสัมพันธ์ระหว่างผลคูณของมวลของน้ำกับอุณหภูมิที่เพิ่มขึ้น
- 2.3 หน่วยของพลังงานความร้อนเป็นแคลอรีและเทียบเป็นจูลได้จาก
1 แคลอรี เท่ากับ 4.2 จูล

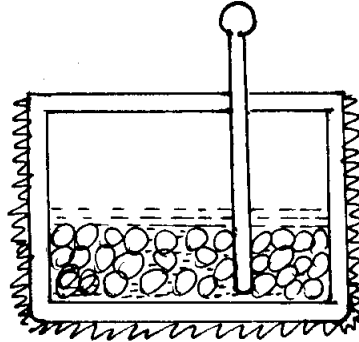
3. กิจกรรม

- 3.1 ชี้นำเข้าสู่บทเรียน อาจทำได้โดยการถามปัญหาหรือให้อภิปรายดังนี้
  1. เมื่อนักเรียนหยุดกระโดดเชือกหรือวิ่งมาเหนื่อย ๆ จะรู้สึกอย่างไร
  2. เมื่อใช้ผ้าสักหลาดถูกับแท่งโลหะ แล้วใช้มือสัมผัสแท่งโลหะ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
  3. เมื่อใช้เม็ดมะขามหรือไม้บรรทัดพลาสติกถูกับพื้นไม้แล้วนำไปสัมผัสกับผิวหนัง จะรู้สึกอย่างไร
  4. ครูนำอภิปรายเพื่อให้นักเรียนระบุว่าความร้อนมาจากไหน และจะวัดพลังงานความร้อนได้อย่างไร

3.2 ชั้นสอนและการทดลอง

ให้นักเรียนพิจารณาภาชนะพลาสติก 2 กล่อง หุ้มด้วยผ้าขนหนูซึ่งเป็นฉนวนความร้อน ภายในกล่องมีลูกกลมเหล็กกล่องละ 20 ลูก มีระดับน้ำในกล่องเท่ากัน บันทึกอุณหภูมิของน้ำทั้ง 2 กล่อง แล้วเขย่ากล่องแรกเพียงกล่องเดียวเป็นเวลา 5 นาที บันทึกอุณหภูมิของน้ำทั้ง 2 กล่องอีกครั้งหนึ่ง

รูปแสดงการทดลอง

ก่อนทำการทดลอง ครูควรนำอภิปรายเพื่อให้นักเรียนตั้งสมมติฐานของการทดลอง ระบุตัวแปรต้นและตัวแปรตาม และการตั้งการทดลอง 2 ชุด เพื่อไม่ให้มีข้อโต้แย้งและเพื่อควบคุมสถานการณ์อื่น ๆ ของการทดลอง แล้วรวบรวมข้อมูล

3.3 ชั้นอภิปรายและสรุปผล อาจใช้แนวคำถามต่อไปนี้

1. อุณหภูมิของน้ำในกล่องพลาสติกก่อนและหลังเขย่าเป็นอย่างไร
2. อุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นในกล่องแรกเกิดขึ้นได้อย่างไร
3. พลังงานความร้อนที่เกิดขึ้นเปลี่ยนรูปมาจากพลังงานรูปใด
4. กล่องพลาสติกและผ้าที่หุ้มมีผลอย่างไรต่อความร้อน
5. กล่องพลาสติกและผ้าหุ้มป้องกันการสูญเสียความร้อนได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
6. ในการทดลองนี้มีอะไรบ้างที่จัดทำเหมือนกันและต่างกัน
7. นักเรียนจะสรุปผลการทดลองอย่างไร

หลังจากสรุปผลการทดลองแล้ว ผู้สอนควรจะสอนเพิ่มเติมเกี่ยวกับการคำนวณพลังงานความร้อน ซึ่งหาได้จากความสัมพันธ์ระหว่างผลคูณของมวลของน้ำกับอุณหภูมิที่เพิ่มขึ้น และปริมาณความร้อนที่ได้ มีหน่วยแคลอรี ซึ่งสามารถเปลี่ยนเป็นหน่วยพลังงานกลจากความสัมพันธ์

1 แคลอรี เท่ากับ 4.2 จูล

4. สื่อการเรียนการสอน (ต่อนักเรียน 1 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน)

4.1 กล่องพลาสติก 2 กล่องขนาดเบอร์ 3

4.2 ลูกกลมโลหะ 40 ลูก แบ่งใส่กล่องพลาสติก 2 กล่องเท่า ๆ กัน และใส่น้ำปริมาณเท่ากัน

4.3 ผ้าขนหนูหรือเศษผ้าหนา ๆ ขนาด 15 × 10 ซม. 2 ผืน

4.4 เทอร์มอมิเตอร์ 2 อัน

4.5 แบบเรียนและคู่มือครู

5. การวัดและประเมินผล

ใช้แบบทดสอบหลังจบบทเรียนเรื่องการเปลี่ยนพลังงานกลเป็นพลังงานความร้อน

6. หมายเหตุ

ในการสอนบทเรียนนี้ไม่ควรใช้ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต้น

แบบทดสอบหลังบทเรียน

เรื่อง การเปลี่ยนพลังงานกลเป็นพลังงานความร้อน

1. การเขย่ากล่องพลาสติกบรรจุลูกกลมเหล็กจะทำให้อุณหภูมิของน้ำในกล่องพลาสติกสูงขึ้น เพราะเหตุใด
2. เพราะเหตุใดพลังงานความร้อนในกล่องพลาสติกจึงถ่ายเทออกสู่สิ่งแวดล้อมภายนอก
3. ยกตัวอย่างการเปลี่ยนพลังงานกลเป็นพลังงานความร้อน 1 ตัวอย่าง
4. เมื่อใช้สูบจักรยานแล้วเอามือจับกระบอกสูบจะรู้สึกร้อน กับการใช้เหล็กตากแดดไว้เหล็กจะร้อน แหล่งความร้อนที่เกิดขึ้นในแท่งเหล็กกับกระบอกสูบจักรยานจะต่างกันอย่างไร
5. จะมีวิธีหาปริมาณความร้อนในแท่งเหล็กที่ตากแดดจนร้อนได้อย่างไร
6. แท่งเหล็กและแท่งอะลูมิเนียมมีขนาดเท่ากันนำมาวางกลางแดดในเวลาเท่ากัน จะทดลองอย่างไรเพื่อแสดงว่าโลหะแท่งไหนเก็บความร้อนได้มากกว่ากัน

เฉลยแบบทดสอบ

1. เพราะมีการเปลี่ยนแปลงพลังงานจากพลังงานกลเป็นพลังงานความร้อน
2. เพราะอุณหภูมิกว้างกว่าภายนอกต่ำกว่าภายในความร้อนรั่วไหลออกสู่ภายนอกโดยการนำ
3. การเบรครถยนต์ (หรือเบรครถจักรยาน)
4. สูบจักรยาน ความร้อนมาจากพลังงานกล
เหล็กตากแดด ความร้อนจากดวงอาทิตย์
5. นำเหล็กไปแช่น้ำแล้ววัดความร้อนของน้ำที่ร้อนขึ้น
6. นำโลหะทั้งสองไปหาปริมาณความร้อนเช่นเดียวกับข้อ 5 แล้วเปรียบเทียบกัน

ตัวอย่างที่ 2

บันทึกเตรียมการสอน

วิทยาลัยศาสตร์ สัปดาห์ที่ 4 ครั้งที่ 16

บทที่ 16 เรื่องอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

ชั้น ม. 3/3 วันที่ 25 ตุลาคม 2528 เวลา 10.00—11.40 น.

ชั้น ม. 3/4 วันที่ 25 ตุลาคม 2528 เวลา 13.00—14.40 น.

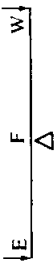
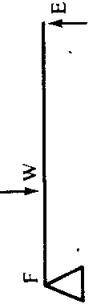
จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล	หมายเหตุ
เมื่อเรียนจบพร้อมแล้วนักเรียนสามารถ 1. บอกความหมายของคำว่าอุตสาหกรรมได้ 2. จัดประเภทของอุตสาหกรรมตามขนาดของกิจการได้ 3. อภิปรายถึงวิธีการผลิตข้าวสารจากครก-กระเดื่องได้ 4. อธิบายความหมาย คำาน จุดพัลคัรึมภาวะสมดุล โนมเมนต์ ความต้านทานและความพยายมได้	1. ความหมายของอุตสาหกรรมและการจัดประเภท 2. อุตสาหกรรมสีข้าว (ครก-กระเดื่อง เครื่องสีข้าวด้วยมือ) ครก-กระเดื่อง คาน โนมเมนต์ 3. ทำการทดลอง 16.1 เรื่อง คานและโมเมนต์ 16.2 เรื่องการหาโมเมนต์รวม คำว่า อุตสาหกรรม (Industry) คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการนำทรัพยากรธรรมชาติมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทำเป็นวัสดุหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้มีลักษณะเหมาะสมกับความต้องการทางด้านอุปโภคและบริโภค	จ้่านนำเข้าผู้บเรียน - ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย แล้วให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างประกอบ - ครูถามประสบการณ์ของนักเรียนเกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรม เช่น นักเรียนรู้จักชื่อโรงงานอุตสาหกรรมอะไรบ้าง มีขนาดใหญ่อีกแต่ไหน ผลิตภัณฑ์อะไร		1. ตอบปากเปล่า 2. สังเกตพฤติกรรมในการทำทดลอง 3. สังเกตการติดตามบทเรียนและการมีส่วนร่วม เช่น การซักถามการคิดคำนวณ 4. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำใบปลิวส่งในควรวหน้ากลุ่มละ 1 อัน (ให้คะแนนกลุ่ม 10 คะแนน)	งานมอบหมาย 1. ให้นักเรียนอ่านเรื่องเครื่องสีข้าวด้วยมือและเครื่องกลอื่น ๆ ตั้งแต่หน้า 10—20 ส่วนหน้า การระบุสื่อการสอน เพื่อที่จะไปใช้ที่นี่ เพื่อต้องการแสดงให้รู้ว่า ครูจะต้องใช้สื่อการสอนประกอบการสอนในตอน นั้น ๆ

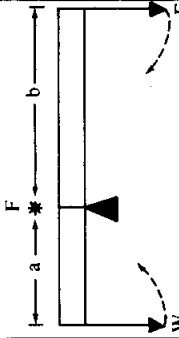
จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล	หมายเหตุ
<p>5. สรุปหลักการของโมเมนต์ได้ว่า เมื่อคานอยู่ในภาวะสมดุล โมเมนต์ทวนเข็มนาฬิกาจะเท่ากับโมเมนต์ตามเข็มนาฬิกา</p> <p>6. คำนวณหาค่าต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโมเมนต์ได้</p> <p>7. นำหลักการเกี่ยวกับผลรวมของโมเมนต์ไปใช้ในการสร้างโมไบล์ได้</p>	<p>ประเภทของอุตสาหกรรมจัดแบ่งตามขนาดของกิจการได้ 3 ประเภท คือ</p> <p>1. อุตสาหกรรมในครัวเรือน (Cottage Industry) เป็นอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในครอบครัว ในบ้านที่อยู่อาศัย โดยใช้แรงงานจากคนเป็นส่วนใหญ่ ทำผลิตภัณฑ์ที่ใช้ความชำนาญทางฝีมือ เช่น การจักสาน การแกะสลัก การทอผ้า การทำขนม ฯลฯ เป็นต้น</p>	<p>ผู้นำอภิปรายต่อไปว่า ชาวชนบทไทยและเป็นผู้ที่ส่งออกที่สำคัญของประเทศ ทำรายได้สูงกว่าสินค้าชนิดอื่น ๆ ดังนั้นในฐานะที่เราเป็นคนไทยจึงควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ นอกจากนี้เราควรจะศึกษาด้วยว่าครอบครัวคนไทยแต่เดิมนั้นเขามีวิถีชีวิตชาวสวนได้อย่างไรบ้าง</p> <p>วันนี้เราจะศึกษาและทำการทดลองรวม 3 หัวข้อใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ (เขียนกระดานดำ)</p> <p>1. ความหมายของอุตสาหกรรมและการจัดประเภท</p> <p>2. อุตสาหกรรมสี่ขา</p> <p>— ครบกระเบื้อง คานโมเมนต์</p> <p>3. ทำการทดลองที่ 16.1 และ 16.2 (จะบอกจุดประสงค์ให้นักเรียนทราบก่อนลงมือทำการทดลอง)</p>	<p>5. ให้ทำแบบฝึกหัดเรื่องคานและโมเมนต์ 1 ข้อ เป็นการทำลงสมุดส่งวันรุ่งขึ้น (ให้คะแนน 5 คะแนน)</p> <p>โจทย์ คานอันหนึ่งโตสมาเสมอ ยาว 1 เมตรแขวนไว้ด้วยเชือกเส้นหนึ่งที่ระยะ 25 ซม. แขวงน้ำหนัก 5 กก. ที่ปลายข้างยาว จะต้องแขวนน้ำหนัก ณ ปลายคานข้างสั้นเท่าใด คานจึงจะอยู่ในภาวะสมดุล (คำตอบ 15 กก.)</p>		

จุดประสงค์ เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	กิจกรรม การเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียน การสอน	การจัดและ ประเมินผล	หมายเหตุ
	<p>2. อุตสาหกรรมขนาดย่อม อุตสาหกรรมเบา (Small Scale Industry) เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ใช้ ต้นทุนในการประกอบกำรไม่เกิน 2 ล้านบาท และแรงงานคนไม่เกิน 50 คน ผลิตเครื่องอุปโภค เช่น การ ทอผ้า การทำน้ำแข็ง การฟอกหนัง การทำรองเท้า การเย็บเสื้อผ้า ฯลฯ เป็นต้น</p> <p>3. อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หรืออุตสาหกรรมหนัก (Heavy Industry) เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ เครื่องจักรอุปกรณ์และเงินทุนมาก อุตสาหกรรมประเภทนี้มักจะเป็น อุตสาหกรรมสกัดจากธรรมชาติ เช่น อุตสาหกรรมถลุงเหล็ก การผลิต เครื่องจักรกล ผลิตปูนซีเมนต์ ฯลฯ เป็นต้น</p> <p>การประกอบการอุตสาหกรรม จะใช้เครื่องจักรกลเพื่อผ่อนแรง และอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน ซึ่งเครื่องจักรกลมีมากมายหลาย ชนิด เช่น คาน รอก ล้อ เฟลา สกรู</p>	<p>ขั้นสอนและการทดลอง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ครูอธิบายความหมายคำว่า อุตสาหกรรม แล้วให้นักเรียนช่วยกัน ยกตัวอย่างโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ประกอบ 2. ให้นักเรียนบอกถึงประเภท ของอุตสาหกรรมจากที่ได้ศึกษาใน แบบเรียนและจากประสบการณ์ 3. ให้นักเรียนพิจารณาแผนภูมิ จากตาราง 16.1 ในหนังสือวิทยา- ศาสตร์แล้วอภิปราย 4. อภิปรายเพิ่มเติมเกี่ยวกับ การแก้ปัญหาการค้าขายจากสื่อมวลดชน 2518 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แผนภูมิจากตาราง 16.1 แสดงปริมาณผลิตผล ทางการเกษตรที่สำคัญและ มูลค่าส่งออกในปี พ.ศ. 2518 		

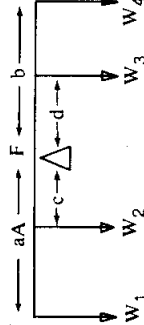
จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การจัดและประเมินผล	หมายเหตุ
	<p>16.1 อุตสาหกรรมสีข้าว</p> <p>16.1.1 เครื่องกลสำหรับผลิตข้าวสารในครัวเรือน ได้แก่ ครก- กระเดื่อง เครื่องสีข้าวด้วยมือ</p> <p>ก. ครกกระเดื่อง ครกกระเดื่อง เป็นอุปกรณ์ชนิดหนึ่งที่ใช้ตำข้าว ประกอบด้วยคันสาก จอนปลายมีสากติดอยู่ด้วย คันสากจัดเป็นเครื่องกลประเภทคานชนิดหนึ่ง</p> <p>คาน (Lever) คือ วัตถุที่มีลักษณะเป็นท่อน แข็งเกร็ง ซึ่งอาจทำด้วยไม้หรือโลหะอะไรก็ได้ เช่น ไม้คาน ไม้พลอง แจว ไม้พาย ฯลฯ</p> <p>คานแบ่งได้เป็น 3 อันดับ โดยยึดเอาจุดหมุน (Fulcrum) แรงพยายาม (Effort) และแรงต้านทาน (Weight) เป็นหลักได้ดังนี้ คือ</p>	<p>5. ครูตั้งปัญหาถามนักเรียนว่า เครื่องกลที่ใช้ผลิตข้าวสารในครัวเรือนคืออะไร (ครกกระเดื่อง เครื่องสีข้าวด้วยมือ)</p> <p>6. ครูกล่าวถึงครกกระเดื่อง และวิธีการทำงานของเครื่องกลชนิดนี้ โดยบอกให้นักเรียนติดตามและสังเกตภาพตามเนื้อหาและสรุปได้ว่า</p> <ul style="list-style-type: none"> - คันสากของครกกระเดื่อง มีปลายข้างหนึ่งโตะและหนักกว่าปลายอีกข้างหนึ่ง จึงมีน้ำหนักไม่สม่ำเสมอตลอดทั้งคาน - คันสากทำหน้าที่เป็นคาน - ดังนั้น ครกกระเดื่องจึงจัดเป็นเครื่องกลประเภทคาน <p>7. ครูให้ความหมายคำว่าคาน แล้วให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างวัตถุที่ทำหน้าที่เป็นคานประกอบ</p>	<p>2. ภาพครกกระเดื่องพร้อมคันสากและสาก</p>		

จุดประสงค์ เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	กิจกรรม การเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียน การสอน	การวัดและ ประเมินผล	หมายเหตุ
	<p>ก. ความอันดับ 1 เป็นคานที่มีจุดหมุน (F) อยู่ระหว่างแรงต้านทาน (W) กับแรงพยายาม (E) ลักษณะดังรูป</p> <p>เครื่องมือกลที่จัดอยู่ในจำพวกคานอันดับ 1 คือ ไม้คาน กระต่ายหก แฉวเรือ คาชั่ง 2 แขน ฯลฯ</p> <p>จุดหมุน (Fulcrum) คือ จุดที่มีค่าคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบนเครื่องมือกลชนิดนั้น ๆ</p> <p>ข. ความอันดับ 2 เป็นคานที่มีแรงต้านทาน (W) อยู่ระหว่างจุดหมุน (F) กับแรงพยายาม (E) ลักษณะดังรูป</p> 	<p>8. ครูอธิบายต่อเกี่ยวกับการจัดอันดับของคานว่ามี 3 อันดับ พร้อมทั้งแสดงลักษณะแต่ละอันดับให้นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างของใช้ที่มีลักษณะเข้ากับความแต่ละอันดับ ๆ ละ 3-4 ตัวอย่าง</p> <p>9. ครูแนะนำให้ให้นักเรียนรู้จักคำต่อไปนี้ คือ จุดพิสัยครัม ภาวะสมดุล และโมเมนต์ ความต้านทานและความพยายาม</p> <p>10. ให้ทำการทดลองที่ 16.1 เรื่องคานและโมเมนต์ ในหน้า 4-5 จากหนังสือวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ชั้น ม. 3 ทุกคน โดยก่อนลงมือทำการทดลอง ครูจัดกิจกรรมดังนี้</p> <p>10.1 ครูสาธิตวิธีวัดคานเพื่อให้เข้ากับไม้บรรทัด</p>	<p>3. บัตรคำ ชื่อจุดพิสัยครัม (F) ภาวะสมดุล โมเมนต์ (M) ความต้านทาน (W) ความพยายาม (E)</p> <p>4. อุปกรณ์ทดลอง ได้แก่ ดินสอ ยางรัด ไม้บรรทัด ที่กั้นลม เหรียญ</p>		

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล	หมายเหตุ
	<p>เครื่องกลประเภทนี้ คือ ที่เปิดขวด ที่เปิดกระป๋อง รถเข็นดิน ที่ตัด</p> <p>ค. ความดัน 3 เป็นคานามีแรงพยายาม (E) อยู่ระหว่างจุดหมุน (F) กับแรงต้านทาน (W) ลักษณะดังรูป</p> <p>เครื่องกลที่จัดอยู่ในคานชนิดนี้ คือ คีมตัดถ่าน ตะเกียบ การตกเบ็ด</p> <p>โมเมนต์ (Moment) คือ ผลคูณของแรงรอบจุดใดจุดหนึ่งซึ่งมีค่าเท่ากับผลคูณของแรงกับระยะทางตั้งฉากจากแนวแรงถึงจุดหมุน ฉะนั้น</p> <p>โมเมนต์ = แรง $\times$ ระยะทางจากแนวแรงถึงจุดหมุน</p>	<p>10.2 เดือนนักเรียนให้ระวังอย่าให้ลมพัดถูกเครื่องมือทดลอง</p> <p>10.3 เมื่อบันทึกตำแหน่งของดินสอ ต้องให้ไม้บรรทัดอยู่ในแนวระดับจริง ๆ และเมื่อวางเหรียญจะต้องให้จุดกึ่งกลางอยู่ตรงขีดที่กำหนด</p> <p>ในการบันทึกระยะระหว่างเหรียญกับดินสอ จะต้องอ่านค่าที่อยู่ตรงจุดกึ่งกลางเหรียญพอดี</p> <p>10.4 เดือนนักเรียนให้นำหน้าทักของเหรียญอันละ 7 กรัมในการคิดคำนวณ</p> <p>11. ตั้งใจลงมือทำการทดลอง ครูเดินตรวจการปฏิบัติการรวมของนักเรียน พร้อมทั้งดูแลและให้ความช่วยเหลือ</p>			

จุดประสงค์ เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	กิจกรรม การเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียน การสอน	การวัดและ ประเมินผล	หมายเหตุ
	<p>โมเมนต์ ถ้าแบ่งตามทิศทาง การหมุนของแรงจะแบ่งได้ 2 ชนิด คือ</p> <p>ก. โมเมนต์ตามเข็มนาฬิกา เป็นโมเมนต์ที่เกิดจากการกระทำ ของแรงที่พยายามทำให้ถนัดหมุนรอบ จุดหมุน (F) ไปในทิศทางตามเข็ มนาฬิกา</p> <p>ข. โมเมนต์ทวนเข็มนาฬิกา เป็นโมเมนต์ที่เกิดจากการกระทำ ของแรงที่พยายามทำให้ถนัดหมุนรอบ จุดหมุน (F) ไปในทิศทางทวนเข็ มนาฬิกา</p> <p>รูปแสดงโมเมนต์ทวนเข็ มนาฬิกา และโมเมนต์ตามเข็มนาฬิกา</p> 	<p>อภิปรายหลังการทดลองและสรุป (16.1)</p> <p>1. ครูใช้การถาม-ตอบเกี่ยวกับ ผลการทดลอง จนได้ความหมายของ คำว่า ภาวะสมดุล จุดพัลลครัม และ โมเมนต์ว่า</p> <ul style="list-style-type: none"> - เมื่อไม่บรรทัดอยู่ในแนว ระดับ เราเรียกว่าไม่บรรทัดอยู่ใน ภาวะสมดุล และจุดกึ่งกลางที่ไม่บรรทัด สัมพันธ์กับดินสอเรียกว่าจุดพัลลครัม - เมื่อไม่บรรทัดอยู่ในภาวะ สมดุล จะได้ผลคูณระหว่างน้ำหนัก เพรียูกับระยะทางจากจุดพัลลครัม ถึงเพรียูทางซ้ายมือและขวามือ เท่ากันเสมอ - การหาค่าโมเมนต์รอบจุด พัลลครัมเมื่อคานอยู่ในภาวะสมดุล คือ 			

จุดประสงค์ เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	กิจกรรม การเรียนรู้	สื่อการเรียน การสอน	การวัดและ ประเมินผล	หมายเหตุ
	<p>จากรูป</p> <p>W คือ หน้าหนักหรือความ ต้านทาน ซึ่งเป็นแรงที่กระทำให้คน หมุนไปในทิศทางตามเข็มนาฬิกา</p> <p>E คือ แรงที่ใช้หรือความ พยายามซึ่งเป็นแรงที่กระทำให้คน หมุนไปในทิศทางตามเข็มนาฬิกา</p> <p>a คือ ระยะตั้งได้ฉากจากความ ต้านทานถึงจุดพัลลภ</p> <p>b คือ ระยะตั้งได้ฉากจากความ พยายามถึงจุดพัลลภ</p> <p>∴ โมเมนต์ตามเข็มนาฬิกา = $W \times a$ .... 1</p> <p>∴ โมเมนต์ตามเข็มนาฬิกา = $E \times b$ .... 2</p> <p>เมื่อคนอยู่ในภาวะสมดุล จะทำให้ โมเมนต์ตามเข็มนาฬิกา โมเมนต์ตาม เข็มนาฬิกา</p> <p>∴ $E \times b = W \times a$</p> <p>ด.ย. โจทย์</p> <p>เสาหนัก 10 กิโลกรัมอยู่ห่าง จากจุดหมุน 2 เมตร ปลายข้างหนึ่ง ของคันเสาจากจุดหมุน 0.5 เมตร ถ้าไม้ค้ำตั้งถึงน้ำหนักของคันเสา</p>	<p>โมเมนต์ของแรงทางซ้ายมือ = โมเมนต์ของแรงทางขวามือ หรือ</p> <p>โมเมนต์ตามเข็มนาฬิกา = โมเมนต์ตามเข็มนาฬิกา</p> <p>2. แสดงวิธีคิดคำนวณหาค่า โมเมนต์ พร้อมทั้งช่วยองใจทยใน หนังสือแบบเรียนหน้า 7</p> <p>3. อภิปรายและสรุปการทำงาน ของครกกระเดื่องได้ ข้อสรุปว่า</p> <p>— ครกกระเดื่องอาศัยหลัก การทำงานของคน เพราะคันเสามี จุดหมุนน้ำหนักของสากเปรียบเหมือน ความต้านทานและแรงที่ใช้เหยียบ เปรียบเหมือนความพยายาม</p> <p>— ครกกระเดื่องจัดเป็นเครื่องกล เช่นกัน แต่ไม่ผ่อนแรง เพียงแต่ช่วย อำนวยความสะดวกเท่านั้น</p> <p>— ครกกระเดื่องเป็นคานชนิดที่ 1</p> <p>— ให้นำอภิปรายว่าทุกคนได้</p>			

จุดประสงค์ เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	กิจกรรม การเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียนรู้ การสอน	การวัดและ ประเมินผล	หมายเหตุ
	<p>คนดำขาวจะออกแรงเท่าใดจึงจะสามารถกระดกสากได้</p> <p>คำตอบคือ $E \times 0.5 = 10 \times 2$ $E = \frac{10 \times 2}{0.5}$ $= 40 \text{ Kg.}$ Ans.</p> <p>หลักของ โมเมนต์ กล่าวว่ามีแรงหลาย ๆ แรงกระทำบนวัตถุ แล้ววัตถุนั้นอยู่ในภาวะสมดุล จะได้ว่า</p> <p>ผลบวกทอร์กพีชคณิตของโมเมนต์ตามเข็มนาฬิกาเท่ากับผลบวกทอร์กพีชคณิตของโมเมนต์ทวนเข็มนาฬิกา หรือกล่าวได้ว่า</p> <p>ผลรวมของโมเมนต์ทวนเข็มนาฬิกาเท่ากับผลรวมของโมเมนต์ตามเข็มนาฬิกา ดังรูป</p> <p>จากหลักของโมเมนต์จะได้ว่า $W_1 a + W_2 c = W_3 d + W_4 b$ การทดลอง 16.2 การหาโมเมนต์รวม</p>	<p>ศึกษา และทำการทดลองที่ 16.1 มาแล้วในการทดลองที่ 16.2 นี้จะมีข้อแตกต่างกัน ซึ่งจะต้องทำการทดลองต่อไป</p> <p>— ครูอธิบายหลักของโมเมนต์ตามรูปแสดง</p> <p>— ครูสั่งให้ทำการทดลองที่ 16.2 หน้า 8 เรื่องการหาโมเมนต์รวม</p> <p>— ครูและนักเรียนช่วยกันคำนวณหาค่าโมเมนต์จากโจทย์หน้า 9 ได้คำตอบดังนี้</p> <p>จากหลักของโมเมนต์ จะได้ว่า</p> <p>$X \cdot 30 = (50 \cdot 10) (20 \cdot 20)$ $= \frac{900}{30} = 30 \text{ กรัม}$ Ans.</p> <p>— ครูสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ในการหาค่าโมเมนต์เราอาจคำนวณหาโมเมนต์รอบจุดใด ๆ บนคานนั้นก็ได้ และใช้หลักการเดิมในการคิดคำนวณ นั่นคือ เมื่อคานอยู่ในภาวะสมดุล โมเมนต์ทวนเข็มนาฬิกาเท่ากับโมเมนต์ตามเข็มนาฬิกา หรือผลรวมของโมเมนต์ทวนเข็มนาฬิกา เท่ากับผลรวมของโมเมนต์ตามเข็มนาฬิกา</p>	<p>5. รูปแสดงหลักของโมเมนต์</p> <p>6. แบบเรียนและคู่มือครู</p>		

บทสรุป

การวางแผนและการทำบันทึกเตรียมการสอน หมายถึง การจัดโปรแกรมการสอนทั้งหมดในวิชาใดวิชาหนึ่งไว้ล่วงหน้าเพื่อประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้สอน

แนวทางในการวางแผนการสอน ผู้สอนจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในด้านที่เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน การศึกษาจุดประสงค์ของวิชาหรือกลุ่มวิชา การจัดลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ และการจัดลำดับขั้นการเรียนการสอน แล้วจึงดำเนินการวางแผนการสอนโดยจัดทำเป็น 2 ประเภท คือ

1. แผนการสอนรายวิชาหรือโครงการสอน
2. แผนการสอนรายคาบหรือบันทึกการสอน

การทำบันทึกการสอนจะต้องจัดทำอย่างละเอียดและเป็นขั้นตอน ควรคำนึงถึงจุดมุ่งหมายว่าต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในส่วนขั้นตอนใดจะทำให้เกิดสมรรถภาพใด ขอให้พิจารณาอย่างมีวิจารณญาณ

องค์ประกอบสำคัญในการวางแผนการสอนโดยทั่วไปมีดังนี้

1. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. รายละเอียดเนื้อหาวิชา
3. กิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วยขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุป
4. สื่อการเรียนการสอน
5. การวัดและการประเมินผล
6. หมายเหตุ ส่วนนี้เมื่อครูมีกิจกรรมพิเศษ เช่น สั่งให้ไปอ่านล่วงหน้า เตรียมอุปกรณ์บางอย่าง เปรียบเทียบผลการเรียนระหว่างชั้น ฯลฯ เป็นต้น

กิจกรรมเสนอแนะ

1. ให้นักศึกษาทบทวนทักษะที่สำคัญในการสอนโดยการอภิปราย ได้แก่ ทักษะการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน การใช้คำถาม การสรุปบทเรียน การเลือกใช้อุปกรณ์ ฯลฯ
2. นำหนังสือแบบเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมตอนต้น เลือกชั้น ม. 1 หรือ ม. 2 หรือ ม. 3 ก็ได้ 1 เล่ม แล้วนำมาวางแผนการสอนโดยทำเป็นโครงการสอนสำหรับใช้ 1 ภาคเรียน
3. นำโครงการสอนที่เลือกทำในข้อ 2. เขียนบันทึกเตรียมการสอนอย่างละเอียดเพื่อใช้สอน 2 ครั้ง (4 คาบเรียน) สมมติว่าเป็นสถานการณ์จริงแล้วนำมาใช้สอนเพื่อนในชั้นโดยใช้สถานการณ์จำลอง
4. ให้นักศึกษาวิจารณ์การสอนของเพื่อนแล้วอภิปรายข้อดี ข้อบกพร่อง ในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการสอน

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัย, ทบวง. การทำบันทึกเตรียมการสอน. ชุดการเรียนการสอน หน่วยที่ 11, กรุงเทพมหานคร : 2523.

ศึกษานิเทศก์, กระทรวง. ความรู้ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนและทักษะการใช้หลักสูตร. เอกสารประกอบความรู้การอบรมเตรียมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา. หมวดที่ 3. รุ่นที่ 23 พ.ศ. 2529.

ศึกษานิเทศก์, กระทรวง. แบบเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2522.

_____. คู่มือครูวิชาวิทยาศาสตร์. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2522.

_____. แบบเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2522.

Gagné, Robert M., and Briggs, Leslie J. **Principles of Instructional Design**. N.Y. : Holt, Rinehart and Winston, 1979.